

навчальних цінностей, які виступають у ролі мотивів, що керують навчальною діяльністю студентів. Професійні цінності та цінності навчання на цьому етапі ще надмірно ідеалізовані, тому що обумовлені скоріше розумінням їх суспільного значення, ніж особистісним усвідомленням, тобто значенням цих цінностей для самого студента, а система мотивації ще не утворює цілісної ієрархічної структури.

Численні дослідження процесу адаптації першокурсників в умовах навчання у виші, дозволяють виділити наступні головні труднощі: переживання, пов'язані з перехідним періодом від шкільного до дорослого життя; невизначеність мотивації вибору професії; недостатню психологічну готовність до самостійного життя, відмову брати на себе відповідальність за власні дії і вчинки; невміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності.

Воронянський Юрій Олександрович

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО
СВІТОГЛЯДУ**

Сучасний світ із стрімкими технологічними та культурними змінами породив потребу зрозуміти психологічні основи домінуючого в суспільстві мислення. Один із таких світоглядних напрямків, що здобув популярність в останні десятиліття, є постмодернізм — інтелектуальний рух, який піддає сумніву традиційні уявлення про істину, об'єктивність і цілісність реальності, надаючи значення суб'єктивному баченню та індивідуальним досвідам.

Проблематика аспектів постмодерністського світогляду в контексті психології та соціології розглядається в працях українських дослідників, таких як Ольга Кочубейник, Віра Огорокова, Мирослав Савчин, Микола Слюсаревський, Тетяна Титаренко, Катерина Черемних.

Метою доповіді є короткий розгляд формування світосприйняття через постмодерністський світогляд.

Психологія постмодерністського бачення стверджує, що події у світі не мають «об'єктивного сенсу», адже значення їм надають люди. У цій парадигмі втрачається поняття єдиної істини, оскільки різноманітні тлумачення мають однакову цінність, формуючи наше сприйняття залежно від зайнятих позицій. У відсутності абсолютного сенсу виникає потреба переосмислення моральних стандартів і етичних орієнтирів, які раніше слугували основою для їх розуміння. У постмодерністській парадигмі особливе значення надається індивідуальному досвіду та особистій суб'єктивності, що забезпечує всім точкам зору рівну вагу, звільняючи від необхідності дотримуватися загальноприйнятих чи авторитарних інтерпретацій. Однак така концепція підсилює невпевненість і скептицизм, адже відсутність єдиної реальності може викликати сумніви у правильності власних переконань і виборів, породжуючи екзистенційну тривогу та внутрішні конфлікти.

Постмодернізм заперечує можливість об'єктивного пізнання світу, трактуючи реальність як імітацію, що не підлягає систематизації в межах класичних теорій. Він висуває мережевий підхід до знання, пропонуючи відмову від категорії суб'єкта, вважаючи, що це зменшує суб'єктивність процесу пізнання. Основою стає поняття «епістема» — структура, що описує змінність знання в історичному контексті. З позицій постмодерну об'єктивність досягається не через логіку, а через комунікацію та взаємні домовленості, де інтерсуб'єктивність стає мірилом істини, а методологічний прогрес пов'язується з міждисциплінарністю. У цьому контексті особистість бачиться як гнучка, плинна й багатогранна, без жорсткої детермінованості. Індивідуальність трактують як унікальну, не прив'язану до загальнолюдських цінностей, що призводить до нейтрального ставлення до об'єктивної моралі. Свобода іноді сприймається як безмежна дозволеність навіть у процесах

самореалізації. Такий зсув акцентів впливає на психологію особистості, де множинність поглядів замінює концепцію єдиної істини.

Крім того, постмодернізм піддає сумніву концепцію поступального розвитку та лінійні наративи, замінюючи їх фрагментованими і багатошаровими уявленнями про світ. Це може призводити до дезорієнтації та втрати сенсу, коли люди стикаються з численними, часто суперечливими, перспективами, що змушує їх постійно переосмислювати свою ідентичність.

Зростання медіакультури та мас-медіа, які створюються великими корпораціями, призводить до знеособлення ідентичностей, оскільки вони замінюють індивідуальні переконання масовими стереотипами. Культура, що формується інформаційними гігантами, зводить нанівещь автентичність індивідуального досвіду, зливаючи особисте в узагальнені образи, які втрачають зв'язок з унікальністю. Також постмодерністська недовіра до великих наративів і владних структур розширює скептицизм щодо авторитетів, що, хоч і є реакцією на історичні зловживання владою, сприяє виникненню цинізму та зниженню довіри до усталених джерел знання.

Таким чином, постмодернізм є складною концепцією, що збагачує наше розуміння суспільства, але створює значні психологічні виклики. Усвідомлення цих наслідків дає можливість створити нові інклюзивні наративи, що сприятимуть особистісному зростанню і соціальній єдності. Психологічний вплив постмодернізму спонукає нас задуматися про природу реальності, силу особистого досвіду і значення спільності у формуванні сучасного світогляду.

Одним із ключових понять екзистенційної гуманістичної психотерапії є дихотомія між «змістовним» і «позбавленим сенсу» життям. Змістовне життя має чітку мету і свідоме спрямування, тоді як беззмістовне визначається випадковими обставинами. У стійкому сенсі життя можна бачити результатом усвідомленого вибору й пошуку унікальної стратегії існування. Часто пошук сенсу стає актуальним у ранньому чи пізньому юнацтві, передбачаючи аналіз соціальної дійсності та співставлення її ресурсів із внутрішніми потребами, такими як потреба в досягненнях, здатність до розвитку та необхідні уміння для реалізації життєвих цілей. У системі цінностей людини сенс займає центральну позицію, стаючи основою для визначення життєвих цілей. Безсенсне життя ж схильне до фрагментарності та залежить від зовнішніх умов.

Сьогодні світ, включаючи Україну, переживає постмодерну нестабільність, де хаос і глобальні зрушення впливають на соціум і спосіб життя особистості. Глобалізація та економічні кризи призвели до системного безладу у всьому світовому співтоваристві, що змінило онтологічний сенс нових соціально-економічних і культурних умов та трансформувало особисті смислові уявлення. У такому контексті постає питання взаємозв'язку між об'єктивним сенсом постмодерного світу та суб'єктивними уявленнями й цінностями кожного індивіда. Сконструйована медіахолдингами віртуальна соціальна реальність, впроваджувана в масову свідомість і закріплювана в психології об'єктів впливу, має на меті позбавлення життя реальних сенсів, замінюючи їх малозмістовними діями для досягнення віртуальних інтересів. Позбавлена орієнтирів маса не в змозі знайти основу для колективної взаємодії і, на відміну від політично організованого суспільства індустріального періоду, не представляє загрози для привілейованої меншості, яка контролює ресурси через економічні та владні інститути.

Висновки.

- Віртуальна реальність постмодернізму: Постмодернізм формує віртуальну реальність, яка базується на невизначеності методологій пізнання та запереченні можливості об'єктивного розуміння світу. Це веде до створення умов, в яких реальні механізми соціальної діяльності стають неясними.

- Контроль владної меншості: Ця віртуальна реальність стає інструментом для владних меншин, які контролюють державні структури та економіку. Вони використовують медіахолдинги для формування і маніпулювання громадською думкою, що унеможлиблює осмислення реальних механізмів соціальної діяльності.

•**Заборона на осмислення:** Через цю конструкцію владна меншість позбавляє більшість громадян можливості адекватно усвідомлювати свої інтереси та організувати колективну взаємодію для їх реалізації. Це підриває основи демократичного суспільства і сприяє підтримці статус-кво.

•**Зміцнення привілейованого положення владних еліт:** Віртуальна реальність служить захистом привілейованого становища владних меншин, оскільки дезорієнтує суспільство і відвертає увагу від справжніх проблем та викликів, що стоять перед більшістю.

•**Психологічні наслідки:** Відсутність можливості для критичного мислення та усвідомлення соціальних реалій веде до колективної апатії та дезінформації, що ускладнює побудову активної громадянської позиції. Виникає ситуація соціальної дезорієнтації, коли індивіди не можуть чітко розрізнити реальність від ілюзії, що ускладнює їхню здатність до адекватної соціальної взаємодії та формування спільних цінностей.

•**Необхідність свідомої взаємодії:** Усвідомлення цих процесів є критично важливим для розвитку інклюзивних наративів, які б сприяли відновленню соціальної єдності і забезпеченню активної участі громадян у формуванні суспільної реальності. Для протидії цим явищам необхідно розвивати нові підходи, які б підтримували критичне мислення, підвищували обізнаність громадян і сприяли формуванню інклюзивних наративів, здатних протистояти маніпуляціям.

Гончар Максим Вікторович

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

Психологія та педагогіка як одні із соціально-поведінкових наук мають ряд особливостей у порівнянні з іншими гуманітарними чи, тим більш, технічними дисциплінами. Вони є чимось схожим на живий об'єкт, що постійно змінюється, оскільки є репрезентацією суспільства, але без плоті і крові – лише сукупність наших поведінкових особливостей, заснованих на розумовій діяльності, керуючим центром якої є свідомість. Зважаючи на те, що остання залишається фактично невизначеною, а суспільство стрімко розвивається та видозмінюється, сьогодні психологія та педагогіка мають досить велику кількість нерозв'язаних питань. З кожним наступним поколінням з'являються нові бачення та підходи для розв'язання старих проблем, водночас як нові набирають обертів та змушують шукати методи боротьби з ними для покращення якості життя кожного з нас.

Багато учених сьогодні, як українських, так і закордонних, проводять дослідження в області проблематики сучасної психології та педагогіки, діляться власним поглядом на них та пропонують можливі рішення. За останні п'ятнадцять років з'явилися публікації Л. Херншоу, В. Татенка, І. Сальник, присвячені вищезазначеній темі. Вони наголошують в першу чергу на адаптації до змін у суспільстві, переосмисленні минулого та розвитку нової методології.

Сьогодні серед учених існує плутанина в розумінні того, що саме досліджує психологія. Тому важливим завданням залишається чітке визначення об'єкта та предмета дослідження – речей, без яких важко уявити будь-яку іншу науку. Вони мають окреслити межі досліджуваного матеріалу та створити певну систему, на якій надалі будуть базуватись інші пов'язані поняття. Основне питання, на яке досі ніхто не здатен дати чітку відповідь, яка задовольнила б відразу всіх науковців – це: "Що є власне людська свідомість за своєю сутністю?". Необхідно враховувати суб'єктивність сприйняття дійсності кожним окремим індивідом, що ускладнює пошук дійсно універсальних теорій та практик, які працювали б для кожного чи хоча б значної групи людей. Саме тому зараз психологія стикається з гострою проблемою розробки та імплементації нових методів дослідження, які при цьому не порушували б права людини. Наразі психологія переживає кризу переходу до інших парадигм дослідження свідомості індивіда. Існує більше сотні різних підходів для визначення та